

Wskazówki dla nauczycieli pracujących z dzieckiem z afazją

Dzień Osób z Afazją Rozwojową
1.10.2023r.

- ▶ Dzieci z afazją mogą mieć trudności z uwagą i przetwarzaniem słuchowym.
- ▶ Dzieci afatyczne często mają problem z aktywnym słuchaniem oraz ze słuchowym przetwarzaniem informacji werbalnych, co sprawia, że uczenie się przy pomocy kanału słuchowego jest ograniczone.
- ▶ Zaburzenia te wiążą się dodatkowo z zaburzonym rozumieniem mowy, w mniejszym lub większym stopniu, a także z trudnościami w planowaniu i realizacji wypowiedzi.

- ▶ Przekazywać polecenia równocześnie w formie ustnej i pisemnej (kanał słuchowy i wzrokowy).
- ▶ Unikać stosowania metod podających (dzieci z afazją bardzo szybko się dekoncentrują podczas zbyt długiej wypowiedzi) lub wspierać je środkami wizualnymi (filmy, obrazki, gesty, mimika, pokaz czynności).
- ▶ Stosować na lekcji zróżnicowane formy aktywności, typy zadań, w celu podtrzymania uwagi, motywacji, lepszego przetwarzania informacji, a tym samym lepszego zapamiętywania.

▶ Należy zatem:

- ▶ Zwracać się bezpośrednio do ucznia.
- ▶ Mówić powoli, wyraziście. Zdania powinny być proste i krótkie.
- ▶ Upraszczać polecenia, złożone dzielić na etapy i powtarzać je w razie potrzeby.
- ▶ Sprawdzać, czy uczniowie zrozumieli polecenie (uczeń może je powtórzyć prostymi słowami lub pokazać, w jaki sposób wykona zadanie).

▶ Dzieci z afazją mogą mieć trudności w rozumieniu mowy.

▶ W zależności od głębokości zaburzenia dzieci te mają kłopot ze zrozumieniem wierszy, opowiadań, przysłów, metafor, pytań, poleceń, instrukcji, ale w szczególności problemem jest dla nich rozumienie zadań tekstowych, opisów zjawisk.

▶ Dodatkowo osłabione jest rozumienie pojęć przestrzennych i czasowych. Komunikaty złożone są dla nich w większości niezrozumiałe. Utrudnia to dobrą koncentrację uwagi, obniża motywację do aktywnego słuchania.

Należy zatem:

- ▶ Posadzić ucznia blisko nauczyciela.
- ▶ Wspierać komunikaty werbalne gestem, mimiką, pokazem.
- ▶ Dać dziecku możliwość działania na konkretnych, żeby lepiej zrozumiało przekazywane na lekcji treści.
- ▶ Jeżeli chodzi o procesy myślowe najbardziej upośledzone jest myślenie abstrakcyjne.
- ▶ Dzieci mają problem ze złożeniem zdobytych wiadomości w całość.
- ▶ Mieć świadomość, że dzieciom afatycznym wiele trudności sprawiają występujące w zadaniach polecenia typu: podkreśl, przekreśl, zakreśl, otocz pętlą itp.
- ▶ Uczniowie bardzo często mylą te pojęcia, co skutkuje nieprawidłowym wykonaniem zadania.

- ▶ W zależności od postaci afazji, trudności w opanowaniu czytania i pisania, różnią się znacząco.
- ▶ Dzieci z niedokształceniem mowy o typie afazji z przewagą zaburzeń rozumienia uczą się techniki czytania bez większych problemów. Mają natomiast problem z rozumieniem tego, co czytają.
- ▶ Z kolei dzieci z niedokształceniem mowy o typie afazji z przewagą zaburzeń motorycznych, mają większą trudność z opanowaniem technicznej strony czytania i pisania.

► Należy zatem:

- Naukę czytania i pisania liter (druku) rozpoczynać dość wcześnie, bo już w wieku przedszkolnym, pomimo niedokształconej często percepcji słuchowej. W przypadku dzieci z afazją, pismo jest istotnym narzędziem w terapii mowy, stanowi bowiem wizualizację kolejności głosek w wyrazie.
- Usprawniać wszystkie aspekty percepcji słuchowej, szczególnie analizę i syntezę słuchową oraz słuch fonemowy.
- Podczas zajęć grupowych prezentować sylabową technikę czytania. Są jednak dzieci, które uparcie głoskują, dlatego należy podążać za preferencjami dziecka w tym zakresie.
- Na początku nauki czytania i pisania warto zaczynać wyłącznie od dużego druku.

- ▶ W kolejnych latach nauki, jeśli dziecko zapamięta duży druk, można mu wprowadzać litery małe oraz pisane.
- ▶ Jest pewna grupa dzieci, która ma nasilone problemy z zapamiętywaniem liter oraz ich pisanem.
- ▶ Wskazane jest wówczas rozważenie ograniczenia nauki czytania i pisania do liter wielkich drukowanych.
- ▶ Starannie dobierać materiał do czytania. Na początku nauki czytania – wyrazy o prostej budowie fonetycznej, zrozumiałe dla dziecka.
- ▶ Podczas nauki czytania i pisania, warto tworzyć materiały do ćwiczeń, wykorzystując sprawy bliskie dziecku, związane z jego zainteresowaniami. Ma wtedy ono większą motywację do zaangażowania się w trening czytania i pisania.

- ▶ Podczas ćwiczeń w czytaniu zwracać szczególną uwagę na rozumienie tekstu. Dawać dziecku do odczytania tekst dobrze przećwiczony w domu. Dzieci słabo czytające nie chcą czytać przy całej klasie.
- ▶ Dostosować wymagania odnośnie do samodzielnego tworzenia tekstów (opisów, opowiadań, wypracowań).
- ▶ Ograniczać treści do pisania. W tym wypadku kryterium użyteczności i niezbędności ma szczególne zastosowanie. Wziąć to pod uwagę przy tworzeniu bądź przepisywaniu przez dzieci notatek, że wolniej niż ich rówieśnicy czytają i piszą. Niech przepisują tylko najważniejsze treści.
- ▶ Dostosować wymagania odnośnie czytania lektur. Jeśli jest to konieczne uczeń powinien być zwolniony z czytania całej lektury, może przeczytać tylko jej fragment, a z całością zapoznać się przy pomocy audiobooka, filmu.

- ▶ Dzieci z afazją mogą mieć trudności w uczeniu się matematyki.
- ▶ Dzieci te mają czasem kłopoty z zapamiętaniem nazw liczb, połączenia liczba-cyfra, wolniej uczą się liczenia w pamięci, mylą znaki matematyczne.
- ▶ Mają kłopot z obliczeniami kalendarzowymi, zegarowymi, pieniężnymi, mylą nazwy figur geometrycznych.
- ▶ Trudność sprawia im rozumienie i rozwiązywanie zadań tekstowych, w tym formułowanie pytań i odpowiedzi.

Należy zatem:

- ▶ Systematycznie prowadzić ćwiczenia w rozumieniu i używaniu pojęć czasowych (pory roku, dnia, miesiące, tygodnie, godziny). Rozumienie i używanie pojęć określających relacje przestrzenne także powinno być ćwiczone w życiu codziennym, w naturalnych sytuacjach.
- ▶ W przypadku dzieci, które mają trudność z zapamiętaniem cyfr, wykorzystać bliskie im skojarzenia: rymowanki, tworzenie przestrzennych form cyfr, aby dziecko mogło poznać ich kształt wielozmysłowo.

- ▶ Wykorzystywać konkrety. Do pełnego ukształtowania rozumienia operacji matematycznych konieczne jest odpowiednio długie działanie na konkretach oraz równoczesne ilustrowanie tych działań.
- ▶ Upraszczać zadania tekstowe, dzielić je na etapy. Ułatwić dzieciom zrozumienie struktury zadania tekstowego poprzez odnoszenie ich do konkretnych sytuacji, zaznaczanie odpowiednich części zadania kolorami (treść, pytanie, rozwiązanie, odpowiedź), podejmowanie prób wspólnego tworzenia prostych zadań z wykorzystaniem konkretnych sytuacji, bliskich bieżącym doświadczeniom dzieci, dotyczących życia klasy).
- ▶ W przypadku trudności w pamięciowym opanowaniu tabliczki mnożenia /wzorów pozwolić dziecku na korzystanie z tablic matematycznych.

► U dzieci z afazją obserwuje się obniżoną sprawność ruchową w obrębie małej, jak i dużej motoryki.

► Dzieci mogą mieć problem z równowagą, koordynacją, łapaniem i kopaniem piłki, uczeniem się nowych aktywności ruchowych, planowaniem działania motorycznego.

▶ Na zajęciach wychowania fizycznego oceniać przede wszystkim wysiłek dziecka, a nie jakość wykonania zadania, znaleźć dla niego takie zajęcia, by mogło odnieść sukces.

▶ Dzieci z afazją mogą bowiem ujawniać trudności z wykonaniem nowych ćwiczeń, ze zrozumieniem poleceń, zasad gier zespołowych.

▶ Dziecko porównując się z rówieśnikami może wycofywać się z udziału w zajęciach sportowych.

► U dzieci z afazją mogą się pojawiać trudności w funkcjonowaniu emocjonalno-społecznym.

- Dzieci z afazją często nie rozumieją przyczyny swoich problemów, co rodzi w nich dużo trudnych emocji: zaburza poczucie bezpieczeństwa, podnosi poziom lęku, utrudnia kontakty społeczne. Zaburza to u nich budowanie pozytywnego obrazu siebie i poczucia własnej wartości.
- Funkcjonowanie emocjonalno-społeczne w szkole jest silnie związane z osiągnięciami w nauce oraz akceptacją ze strony rówieśników.

▶ Należy zatem:

- ▶ Zanim dziecko afatyczne trafi do klas w szkole masowej lub integracyjnej, przygotować do tej zmiany zarówno dziecko, jak i zespół klasowy (wyjaśnienie problemu dziecka).
- ▶ Dostosować wymagania do możliwości, potrzeb i zainteresowań dziecka, żeby mogło odnieść sukces. Jeśli ponosi liczne porażki, to może znaczyć, że dostosowanie nie odpowiada jego możliwościom i potrzebom.
- ▶ Pokazywać dziecku użyteczność nabywanych wiadomości i umiejętności w jego życiu.
- ▶ Zapewniać zaspokojenie potrzeby bezpieczeństwa (prawo do popełniania błędów).
- ▶ Odkrywać i zauważać mocne strony dziecka oraz aktywnie je rozwijać (konkursy, pogłębianie wiedzy i umiejętności na tematy interesujące dziecko).

- ▶ Angażować je w życie klasy (wykorzystując jego mocne strony), aby rzeczywiście było równoprawnym członkiem zespołu klasowego.
- ▶ Tworzyć materiały do ćwiczeń wyrównawczych, rewalidacyjnych wykorzystując zainteresowania dziecka.
- ▶ Rozwijać u dziecka poczucie odpowiedzialności za własne osiągnięcia oraz poczucie sprawstwa, wpływu na własną sytuację, m.in. osiągnięcia w nauce.
- ▶ Rozwijać u dziecka świadomość siebie – adekwatną samoocenę (słabe i mocne strony).
- ▶ Wzmacniać inicjatywę dziecka w każdej dziedzinie i podkreślać skuteczność jego działań.
- ▶ Uczyć dziecko strategii radzenia sobie z trudnościami.
- ▶ Rozmawiać z dzieckiem o uczuciach, frustracjach dotyczących trudności szkolnych, ale także o sukcesach, mocnych stronach.

Objawy afazji w codziennej pracy na lekcji:

- trudności w czytaniu i pisaniu;
- problemy z rozumieniem przeczytanych treści;
- komunikowanie się pojedynczymi wyrazami;
- nieumiejętność streszczenia lektury czy tekstu, pomimo wielokrotnego przeczytania;
- trudności w samodzielnym wypowiedaniu się;
- nierozumienie zadawanych pytań, w związku z tym udzielanie nielogicznych, błędnych odpowiedzi;
- nierozumienie pojęć, zwłaszcza abstrakcyjnych, ale też historycznych, które nie są często używane;

- trudności w myśleniu abstrakcyjnym (symbolicznym), logicznym, przyczynowo-skutkowym, w związku z tym dziecko może mieć problemy z ułożeniem planu wydarzeń, chronologią, wyciąganiem wniosków, interpretacją tekstów, np. wierszy;
- ubogie słownictwo, używanie nieodpowiednich słów, częste powtarzanie się;
- nieprawidłowe wypowiedzi (pisemne i ustne) pod względem gramatycznym, składniowym;
- trudność w uogólnianiu, klasyfikowaniu pojęć;
- problemy z zapamiętywaniem materiału oraz odtworzeniem wcześniej opanowanych wiadomości;
- wolne tempo pracy;

- trudności w łączeniu faktów np. historycznych;
- niski poziom graficzny pisma;
- problemy z pisaniem dłuższych wypowiedzi (wypracowań, opowiadań itp.);
- nieumiejętność selekcji informacji z dłuższych tekstów;
- obniżona koncentracja uwagi, zwłaszcza podczas zadań werbalnych np. wykład, czytanie długich tekstów;
- trudności w rozumieniu przysłów, rozpoznawaniu środków stylistycznych;
- trudności w formułowaniu opinii, uzasadnianiu swojego zdania.

Opracowanie na podstawie:

A.Paluch, E.Drewniak-Wołosz „Dziecko afatyczne w szkole i przedszkolu. Poradnik dla nauczycieli.”

Wszystkie grafiki pochodzą ze strony:

<https://pl.freepik.com/>